

Linköpings universitet

IKK

Praktisk filosofi

LIU—IKK/PF-G-13/004--SE

Mänskliga tigrar

En preferensutilitaristisk diskussion kring hantering av psykopater

Per Josefsson

HT 2013

Kandidatuppsats i Filosofi
Handledare: Henrik Lerner

SAMMANFATTNING

Uppsatsen ämnar utröna huruvida rimligen farliga amoralister kan hanteras kollektivt på ett sätt som är etiskt riktigt. Gruppen rimligen farliga amoralister ges beteckningen "mänskliga tigrar". Diskussionen fokuseras på undergruppen psykopatiska mänskliga tigrar, där psykopati definieras av PCL-R. En eventuell kollektiv hantering av denna undergrupp diskuteras utifrån Peter Singers preferensutilitarism. Slutsatsen nås att en kollektiv hantering, för oskadliggörande, av gruppen psykopatiska mänskliga tigrar, är etiskt riktig. Detta motiveras genom hänvisning till faktiska, relevanta särdrag som delas inom gruppen. Denna kollektiva hantering, för att vara preferensmaximerande, måste vara mildast möjlig gentemot de psykopatiska mänskliga tigrarna, samtidigt som den måste uppfylla det stränga krav som ställs var det gäller effektivt oskadliggörande. Utifrån dessa krav leder diskussionen till slutsatsen att den etiskt riktiga kollektiva hanteringen är institutionalisering; en specialiserad form av internering anpassad för just den aktuella gruppen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte	6
1.2 Frågeställningar.....	6
2. Teoretisk bakgrund.....	7
2.1 Amoralism.....	7
2.2 Psykopati	7
2.3 Mänskliga tigrar	10
2.4 Singers preferensutilitarism.....	11
3. Diskussion	15
3.1 Moraliskt relevanta särdrag	15
3.2 Kollektiv hantering.....	19
4. Avslutning	27
4.1 Etiskt riktig hantering.....	27
4.2 Slutsatser och vidare forskning	29
Referensförteckning	31

1. INLEDNING

Ett ämne som tar plats inom etiken är det teoretiska bemötandet av amoralism. Medan detta naturligtvis är relevant finns ett närliggande ämne som jag menar diskuteras alldeles för lite; den praktiska tillämpningen. Hur bör vi hantera amoralister, specifikt rimligen farliga sådana? Den grupp av amoralister jag kommer att fokusera på kommer jag att kalla "mänskliga tigrar", då jag menar att det är en viktig fråga hur vi ska hantera dessa farliga människor, på samma sätt som vi bör klargöra ett etiskt riktigt sätt att hantera en vanlig tiger. Detta arbete ska därför diskutera detta genom den mest iögonfallande gruppen av rimligen farliga amoralister; psykopater. Psykopaten är en närmast mytisk figur i det moderna samhället, lika fascinerande som skräckinjagande. Blott ett exempel från modern fiktion räcker för att illustrera psykopatens vikt; Thomas Harris kannibaliske psykiater Hannibal Lecter. Medan han inte besitter alla typiska psykopatiska karaktärsdrag utifrån vilka forskningen sluter sig till vem som är psykopatisk, besitter han de egenskaper som gör psykopaten intressant för en sådan här diskussion. Han är samvetslös, men inte bara det, utan också mycket kompetent. Den genialiske och manipulative Lecter visar på den kompetenta psykopatens särskilda farlighet. Denna folkbild av psykopaten, måste dock påpekas, är långt ifrån hela sanningen. Psykopater är inte nödvändigtvis intelligenta, eller våldsamma, men de har alla det gemensamt att deras amoralism ger dem en av egenskaperna relevanta här. De är potentiellt farliga för att de är amoralister. Det är dock inte nog för att vara *rimligen* farliga, och således relevant i denna diskussion. Psykopater, ska vi se, uppvisar dock flera andra karaktärsdrag, exempelvis en oförmåga att kontrollera sina impulser, som tillsammans med amoralism gör dem rimligen farliga.

1.1 SYFTE

Detta arbete ämnar definiera begreppet "mänskliga tigrar" för att sedan utröna vilken hantering av psykopatiska mänskliga tigrar som är etiskt riktig enligt Singers preferensutilitarism. Förhoppningsvis kan den slutsats nås, vilken föreskriver en mild, kollektiv hantering av psykopatiska mänskliga tigrar, vilken effektivt oskadliggör dem. Den aspekt av psykopati som är av störst vikt, amoralism, utgörs av personlighetsstörningens karaktärsdrag samvetslöshet, känslökallhet och avsaknad av skuld känsla. Medan dessa karaktärsdrag delas med flera andra problemgrupper som möjligen kan kvalificera som mänskliga tigrar, exempelvis personer med antisocial personlighetsstörning, kommer fokuset ligga på specifikt psykopater. Med detta sagt kommer diskussionens resultat möjligen även kunna omfatta dessa andra problemgrupper.

1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR

1. Vad är en mänsklig tiger? Har psykopatiska mänskliga tigrar moraliskt relevanta egenskaper som skiljer dem från andra människor? Vilka är detta?
2. Hur bör vi; samhället, hantera psykopatiska mänskliga tigrar? Bör de hanteras som grupp?

2. TEORETISK BAKGRUND

2.1 AMORALISM

Amoralism innebär särdraget att förstå moraliska krav men samtidigt förbli likgiltig inför dem; oförmågan att beröras och motiveras av moraliska uttalanden. En amoralist förstår moraliskt språk, men dennas moraliska uttalanden är alltid likgiltiga i sin natur.¹ Det har liknats vid att inte tro på häxors existens, men ändå fullständigt förstå ordet "häxa".² Detta är relevant då, som vi skall se, psykopater bör definieras som amoralister på grund av dessas emotionella nedsättningar, inte på grund av konceptuell inkompetens var det gäller moralisk diskurs.

2.2 PSYKOPATI

Psykopati betraktas inte inom modern psykiatri som en sinnesjukdom, utan som en personlighetsstörning, eller forskningsmässigt som en konstruktion.³ Psykopati definieras alltså som vissa konstellationer av specifika karaktärsdrag som mäts dimensionellt, alltså behöver inte olika personers psykopati nödvändigtvis dela orsakssamband.^{4,5} Det som är gemensamt för psykopater är att de klassificerats som sådana genom PCL-R (Psychopathy Checklist Revised) eller någon alternativ version av den.⁶

PCL-R undersöker en persons psykopatiska drag utifrån 20 punkter:⁷

1. talför/ytligt charmig
2. förhöjd självuppfattning/grandios
3. behov av stimulering/blir lätt uttråkad
4. patologiskt lögnaktig
5. bedräglig/manipulativ
6. saknar ånger och skuldkänslor
7. flackt, ytligt känsloliv
8. känslökall/bristande empatisk förmåga
9. parasiterande livsstil

¹ Brink, "Emotivism", s. 260.

² Hare, *Moral thinking*, s. 184.

³ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 94.

⁴ Malatesi & McMillan, "Defendig PCL-R", s. 82.

⁵ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 95.

⁶ Malatesi & McMillan, "Defendig PCL-R", s. 79f.

⁷ *ibid*, s. 80.

10. bristande självkontroll
11. promiskuöst sexualliv
12. tidiga beteendeproblem
13. saknar realistiska, långsiktiga mål
14. impulsiv
15. ansvarslös
16. tar inte ansvar för egna handlingar
17. många kortvariga äktenskapsliknande förhållanden
18. ungdomsbrottslighet
19. annullering av villkorlig frigivning
20. kriminell mångsidighet

Utifrån intervjuer med personen och undersökning av dennes historia ges varje punkt en poäng från 0 till 2, där högre poäng innebär att punkten stämmer väl in på personen. Således är den maximala summan 40, vilket är standarden för den prototypiske psykopaten. Ett resultat på 30 poäng eller högre innebär att personen klassificeras som psykopat, och alltså till stor del, men i flera olika möjliga konstellationer, delar karaktärsdrag med den prototypiske psykopaten. Detta eftersom mätningen är dimensionell istället för kategorisk. En psykopat delar alltså till stor utsträckning och grad de karaktärsdrag som är typiska för psykopater, men inte nödvändigtvis alla eller till samma grad.⁸ Exempelvis behöver en psykopat inte vara promiskuös eller ha en kriminell historia. Den typiske psykopaten är: grandios, arrogant, bedräglig, manipulativ, dominant, ytlig, känslökall, ansvarslös, lättretlig, impulsiv, okontrollerad, känslomässigt flack, oförmögen att knyta starka känslomässiga band till andra människor, och bristande i förmåga att känna skuld, ångest, rädsla, empati och ånger. Vidare ignorerar eller bryter medvetet psykopaten mot lagar och sociala regler.^{9,10}

Vidare har forskningen pekat ut flera, för denna diskussions sak, intressanta särdrag hos psykopater. De verkar ha flera olika emotionella och kognitiva nedsättningar vilka, vi ska se, är moraliskt relevanta. Psykopater har exempelvis bristande uppmärksamhetsförmåga, visar mindre ångest (vilket förmodligen har att göra med en nedsatt förmåga att känna rädsla), och mindre emotionella reaktioner till att se andra bestraffas eller annars nödställas. Dessutom uppvisar psykopater lägre instrumentell läroförmåga var det gäller att reagera mot belönande

⁸ Malatesi & McMillan, "Defendig PCL-R", s. 80.

⁹ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 94f.

¹⁰ Matravers, "Policies, law, and psychopathy: a critical stance from political philosophy", s. 64.

stimuli, respektive att undvika bestraffande stimuli. Dessa nedsättningar pekar på psykopaters moraliska inkompetens; bristande praktiskt förnuft och moraliska känslor.¹¹ Denna slutsats stöds vidare, och illustreras, av att psykopater inte särskiljer deras förbrytelser mot å ena sidan, sociala konventioner och lagar, och å andra sidan, moraliska regler.¹² Denna inställning; att moraliska regler inte är väsensskilda från andra regler och att inga regler ytterst kan motivera, visar tydligt på psykopatins koppling till amoralismen.

Statistiken är osäker, men omkring 1 % av befolkningen beräknas utgöras av psykopater.¹³ Medan inte alla psykopater är brottslingar är de som grupp överrepresenterade bland förbrytare, där de utgör 10-15 %.^{14,15} Dessutom är den psykopatiska brottsligheten i hög grad överlagd och kännetecknad av känslolokalt våld. Dock bör påpekas att psykopati ökar risken både för överlagda och reaktiva våldsbrott, vilket har förklarats med att psykopater saknar eller är svagare i karaktärsdrag som är viktiga för att förtränga antisocialt eller kriminellt beteende. Psykopati ökar också våldsbrottens grovhet; psykopatiska sexualbrottslingar är mer våldsamma och sadistiska, och psykopatiska mördare är mer troliga att begå sexuella mord, där våldet också är mer sadistiskt och oprovocerat.¹⁶

PCL-R och dess varianter är utvecklade för forskningssammanhang men används ofta i rättsliga undersökningar eftersom de mycket pålitligt kan förutse återfallsbrottslighet, våldsamhet, och effekter av behandling. Detta illustrerar två viktiga punkter. För det första; att PCL-R är ett mycket pålitligt redskap för att avgöra en persons eventuella psykopati. För det andra; att det finns en stark koppling mellan psykopati och ökad återfallsbrottslighet och att inte påverkas av behandling.^{17,18,19}

Medan den gamla stämpeln, som såg psykopater som kategoriskt obotliga, har försvunnit, finns ännu inga effektiva behandlingar av psykopati.²⁰ Psykopater själva ser inget fel i sina handlingar, känner ingen ångest över det, och uppfattar inte sig själva som på något sätt störda utan till och med lyckliga, vilket sannolikt kan förklaras i alla fall delvis genom hänvisning till deras karaktäristiskt, patologiskt stora egon. På grund av detta är det föga förvånande att

¹¹ Maibom, "Rationalism, emotivism, and the psychopath", s. 239.

¹² Malatesi & McMillan, "Defendig PCL-R", s. 84ff.

¹³ Slater & Pozzato, *Focus on Psychopathy*.

¹⁴ Hare, *Focus on Psychopathy*.

¹⁵ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 96.

¹⁶ *ibid*, s. 103ff.

¹⁷ Malatesi & McMillan, "Defendig PCL-R", s. 82ff.

¹⁸ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 94f.

¹⁹ *ibid*, s. 105f.

²⁰ Ogloff & Wood, "The treatment of psychopathy: clinical nihilism or steps in the right direction?", s. 171.

psykopater tenderar att endast söka behandling om de har dolda motiv, exempelvis att det för med sig villkorlig dom. Medan dagens situation för att bota psykopater är mörk finns rön som tyder på att behandlingar, i samband med fängelsestraff, som söker öka ansvarskänslan, kan minska återfallsbrottslighetens grovhet, samt att kognitiv beteendeterapi kan minska andelen återfall.^{21,22,23}

2.3 MÄNSKLIGA TIGRAR

I 2.2 har vi sett att medan psykopater inte nödvändigtvis är våldsamma eller kriminella, så är det en del av psykopatins särdrag att vara amoralistisk; psykopaters emotionella nedsättningar etc. påvisar att de faller in under definitionen av amoralism som "oförmågan att beröras och motiveras av moraliska uttalanden" (se 2.1). Dessutom är det, utifrån de punkter ur vilka PCL-R mäter, otänkbart att en person kan klassas som psykopat utan att dessutom besitta några karaktärsdrag som gör denne *rimligen farlig*. Medan PCL-R:s och psykopatins dimensionella natur låter psykopater utgöra en grupp av mångfald, kan en person inte klassificeras som psykopat utan att besitta någon konstellation av typiskt psykopatiska karaktärsdrag som gör denne rimligen farlig. Definitionen av en mänsklig tiger är att denne delvis på grund av sin amoralism är rimligen farlig, och psykopater är alltså en grupp vars amoralism och övriga karaktärsdrag gör att de överrensstämmer med denna definition. Medan fokuset i denna diskussion ligger på just psykopatiska mänskliga tigrar bör påpekas att mänskliga tigrar möjligen innefattar andra grupper, exempelvis personer med antisocial personlighetsstörning, vilka delar relevanta särdrag.²⁴ "Rimligen farlig" preciseras här som "en hög riskfaktor för kränkandet av andras liv och välmående; en hög trolighet att skada och en hög grad av denna skada". Detta innebär, för att illustrera, att en person som rutinemässigt spelar hög musik för att irritera sina grannar, inte omfattas av begreppet; skadan är för låg. Om denne istället, med samma motiv, sövde ner sina grannar och drog ut deras tänder, skulle personen räknas som rimligen farlig.

En mänsklig tiger behöver inte nödvändigtvis vara en ursinnig våldsverkare, känslökall seriemördare eller dylikt. Faran kan vara betydligt mer passiv. För att illustrera detta kan vi föreställa oss en ung kvinna. Denna kvinna är begåvad, samvetsgrann och studerar för att bli läkare. Under sina studier träffar hon en man; en psykopat. Denne charmar henne och de

²¹ Ogloff & Wood, "The treatment of psychopathy: clinical nihilism or steps in the right direction?", s. 171.

²² Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 108f.

²³ Singer, *Practical ethics*, s. 289.

²⁴ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 102f.

inleder ett förhållande. Detta leder till att kvinnan blir med barn, vilket hon måste behålla eftersom hon är djupt religiös, och börjar negligera sina studier. Mannen övertalar henne dessutom om att föra över alla sina tillgångar till honom. Inom kort försvinner mannen, troligen för att han helt enkelt är utled på hennes sällskap. Kvar är kvinnan, utlämnad och utfattig med ett barn på väg. Hennes utbildning är förstörd. Hennes och barnets framtid är djupt skadade, och samhället har förlorat en blivande läkare. Klart är alltså att den mänskliga tigern kan åstadkomma mycket skada utan att bruka våld.

För att poängtera särintresset i psykopater som mänskliga tigrar kan här observeras exempel på amoralister som inte kvalificerar som mänskliga tigrar eftersom de inte är rimligen farliga. Här återfinns amoralister som respekterar icke-moraliska regelverk (exempelvis hederskodex), eller saknar positiv motivation för att skada andra, eller de som av olika egennyttiga skäl håller sig i skinnet. Dessa kontrasterar psykopater som tenderar att; inte respektera några regelverk alls, skada andra utan rimlig motivation (kan göra det för att bekämpa tristess eller dylikt), och vara extraordinärt dåliga på att förtrycka sina impulser även om situationen är av största personliga vikt för psykopaten själv.

Här bör också påpekas en möjlig grupp av psykopater som inte diskuterats tidigare; psykopater som inte kvalificerar som mänskliga tigrar. Dessa psykopater omfattas inte av diskussionen på grund av att de inte är rimligen farliga. Denna grupp är, om några exempel överhuvudtaget existerar, rimligen försumbart liten, och dessutom vore det i tillämpningssituationer uppenbart när en sådan psykopat hanteras. Antag att en våldsam brottsling klassificerats som psykopat, men utan att besitta de karaktärsdrag som annars gör psykopater farliga även utan att använda fysiskt våld (såsom manipulativ förmåga). Efter detta är brottslingen med om en svår olycka och blir förlamad i hela kroppen. Då denna psykopats farlighet helt låg i kroppslig förmåga, och denna försvunnit, kvalificerar denna inte längre som mänsklig tiger. På grund av detta omfattas inte heller denna psykopat av diskussionen; ingen diskussion kring rätt hantering behövs kring någon som redan är oskadliggjord. Sådana fall är dock, som sagt, både ovanliga och uppenbara, och skänker således ingen problematik till diskussionen.

2.4 SINGERS PREFERENSUTILITARISM

Nedan redogörs för de delar av Singers preferensutilitaristiska teori som är relevanta för denna diskussion:

Singers preferensutilitarism börjar vid att dess universaliserbarhet och opartiskhet vilar på kravet på agenten att dennes intresse för att tillfredsställa sina egna preferenser (önskningar, behov, och begär) måste vidgas till andra, och att dessas preferenser ska ges samma vikt som de egna. Dessa andra är alla de som påverkas av konsekvenserna av agentens etiska övervägande och besitter den moraliskt relevanta egenskapen att ha preferenser, vilken enligt principen om lika beaktning (Principle of equal consideration) är den enda kategoriskt moraliskt relevanta egenskapen. Lika beaktning innebär dock inte lika behandling, utan att alla preferenser ges samma värde, oavsett vem de tillhör. Dock varierar preferenserna i sig i styrka, och därför moralisk vikt, men detta påverkas inte av vems preferenserna är. Till detta bör också påpekas att moraliskt irrelevanta egenskaper påverkar etiska överväganden i specifika situationer.^{25,26} Exempelvis i valet mellan att ge ett par skor till en person utan fötter, eller en person med fötter, är det oerhört troligt att den sistnämnda bör prioriteras, inte för att dennes preferenser prioriteras utan för att den andra personen förmodligen saknar en preferens, eller att denna är svagare, att få skorna. Om frågan istället gäller vems liv som bör räddas i en svår situation, är svaret mer obskyrt, eftersom avsaknaden av fötter rimligen inte är en egenskap som gör dess innehavare ointresserad av överlevnad. Det är också viktigt att påpeka att etiken alltså inte enbart omfattar människor som uppfyller kriteriet; att ha preferenser, utan också de djur som också uppfyller det. Förmågan till att ha preferenser förutsätter bara förmågan att känna lidande och njutning, vilken inte endast människor har.²⁷

Utifrån principen om lika beaktning av alla berörda parterns preferenser yrkar preferensutilitarism agenten att agera för att maximera summan av alla påverkades preferenser.²⁸ Dock tillämpar Singer också R. M. Hares två nivåer av moraliska resonemang; den kritiska nivån och den intuitiva nivån.²⁹ På den kritiska nivån beräknas preferenser i det enskilda etiska dilemmat. På den intuitiva nivån faller man istället tillbaka på bredare prima facie-principer som generellt tillämpade har bäst konsekvenser; vilka har utvärderats på den kritiska nivån. Här förespråkas alltså att den kritiska nivån bör tillämpas inför speciella dilemman av stor vikt, där det står klart att intuitionerna leder till mycket sämre konsekvenser.^{30,31,32} Tanken kan liknas vid att det generellt är en god idé att lita till sina

²⁵ Singer, *Practical ethics*, s. 11ff.

²⁶ *ibid*, s. 21f.

²⁷ *ibid*, s. 48ff.

²⁸ Singer, *Practical ethics*, s. 12.

²⁹ *ibid*, s. 78f, 84f.

³⁰ Hare, *Moral thinking*, s. 26ff.

³¹ *ibid*, s. 141.

³² *ibid*, s. 145f.

instinkter, men att det i vissa fall är uppenbart bäst att inte göra det, exempelvis att förtrycka ett ständigt sockerbegär. Användningen av två-nivåsystemet gör således att den preferensutilitaristiska kalkylen förpassas till den kritiska nivån, som alltså inte behöver begrundas i vardagliga frågor. Exempelvis skulle en kritisk undersökning av ett eventuellt tandläkarbesök kunna visa att det i just det aktuella fallet vore en förlust att sätta sig i tortyrstolen. Eftersom kalkyler är besvärliga att tillämpa och tandläkarbesök, förhoppningsvis, sällan är så smärtsamma, är det dock en rimlig prima facie-princip att alltid gå till tandläkaren.

Singers preferensutilitarism särskiljer, som sagt, inte människor och djur. Däremot finns en avgörande distinktion mellan blott medvetna varelser (merely conscious beings) och personer. Dessa båda kategorier utgör motpoler av klara fall på en gråskala. Blott medvetna varelser, exempelvis sniglar och nyfödda människor, har endast nutida preferenser så som att deras njutning ska fortsätta eller att deras smärta ska upphöra. De är dessutom *utbytbara*, vilket innebär att de preferenser som berövas dem om de avlivas kan uppvägas för, genom att skapa en ny blott medveten varelse, förutsatt att denna får ett minst lika gott liv som den avlivade varelsen annars skulle åtnjutit. Förutsatt att detta kriterium uppfylls är det alltså inte fel att avliva blott medvetna varelser, så länge detta sker smärtfritt.^{33,34} Personer, exempelvis vuxna människor utan allvarliga hjärnskador, är i kontrast rationella, *självmедvetna* varelser. Självmedvetenheten medför personen förmågan att se sig själv som en distinkt entitet, med ett förflutet och en framtid. Detta är relevant eftersom det i sin tur delger personer förmågan att ha preferenser om framtiden.^{35,36,37}

På grund av dessa skillnader gör Singer en mycket allvarligare affär av att döda personer, och ger en lista på fyra punkter för detta:³⁸

1. Indirekta konsekvenser för andra personer
2. Kränkandet av personens framtida preferenser
3. Rätten till liv
4. Respekt för autonomi

Där 3 och 4 härstammar från principer från den intuitiva nivån av moraliska resonemang, och således kan negligeras i extraordinära fall, kan 1 och 2 ur den kritiska nivån inte förkastas på

³³ Singer, *Practical ethics*, s. 85ff.

³⁴ *ibid*, s. 120.

³⁵ *ibid*, s. 100ff.

³⁶ *ibid*, s. 74f.

³⁷ *ibid*, s. 76.

³⁸ *ibid*, s. 84.

samma sätt.^{39,40} Punkt 1 syftar till att en persons död exempelvis kan leda till att andra personer börjar oro sig för att dö. Punkt 2 är den punkt som är av största vikt. Till skillnad från blott medvetna varelser är inte personer utbytbara, alltså är kränkningen av alla preferenser en person har, vilka kränks genom att personen dödas, en skada som inte kan uppvägas för genom att skapa en ny person. Personer, eftersom de kan föreställa sig själva i framtiden, har preferenser till framtiden.⁴¹ Att döda en blott medveten varelse kan kränka varelsens preferenser att inte lida.⁴² Att döda en person kan dessutom kränka sådana preferenser som att få ett bra arbete, gifta sig, se sina barn växa upp, titta på Bingo-Lotto etc. Genom introspektion kan vi sluta oss till att flera av dessa sistnämnda preferenser, exklusiva för personer, är bland de starkaste vi kan ha, vilket gör dem viktigare än att undkomma smärta (till en viss grad). Dessutom är en viktig preferens, hörandes till dessa, att fortsätta leva. Preferensen att *inte dö* är, förutom att den är instrumentell till alla tidigare nämnda framtidsbundna preferenser, enligt introspektion, *mycket stark*.⁴³ Personer har en oerhört stark vilja att inte dö, vilket gör dödandet av personer till svårare dilemman; det talar starkt emot att döda personer.⁴⁴ Detta förutsatt att den aktuella personen inte tillhör det fåtal som vill dö, i vilket fall vi ges en anledning för att döda som aldrig är tillgänglig i frågan om blott medvetna varelser.

"Rimligen farlig" i definitionen av mänskliga tigrar har tidigare (se 2.3) preciserats som "en hög riskfaktor för kränkandet av andras liv och välmående; en hög trolighet att skada och en hög grad av denna skada". I Singers preferensutilitarism översätts således "kränkandet av andras liv och välmående" och "en hög grad av denna skada" till "kränkandet av andras *starka preferenser*".

³⁹ Singer, *Practical ethics*, s.81ff.

⁴⁰ *ibid*, s.83f.

⁴¹ *ibid*, s. 77.

⁴² *ibid*, s.80.

⁴³ *ibid*, s.78, 80.

⁴⁴ *ibid*, s. 80.

3. DISKUSSION

3.1 MORALISKT RELEVANTA SÄRDRAG

Att psykopater är rimligen farliga delvis på grund av deras amoralism, och således kan definieras som mänskliga tigrar, har klargjorts. Denna farlighet utgör ett moraliskt relevant särdrag, vilket ger oss anledning att kränka deras preferenser. Då diskussionen fokuserar på psykopatiska mänskliga tigrar ska här diskuteras huruvida de besitter andra, förutom farlighet, moraliskt relevanta särdrag. Sådana karaktärsdrag behandlar psykopater som recipienter av moralen. Har psykopater andra preferenser än icke-psykopatiska personer, och är dessa starkare eller svagare, mer eller mindre kostsamma att tillfredsställa?

Huruvida det är etiskt riktigt att särbehandla psykopatiska mänskliga tigrar är en alltså fråga som bland annat berörs av huruvida psykopater lever goda liv. Om psykopater endast är förmögna att uppleva svaga preferenser, och speciellt när de tillfredsställs på bekostnad av andras starka preferenser, ges vi samtidigt två goda anledningar att betvivla riktigheten i lika behandling av psykopatiska mänskliga tigrar. Detta då Singers preferensutilitarism tillåter lika beaktning utan att förutsätta att det kräver lika behandling, eftersom det är preferensmaximerande att prioritera tillfredsställandet av fler, starkare, och mindre kostsamma preferenser. Vi skall se att psykopaters preferenser tenderar att vara svagare och mer kostsamma än andra personers.

Med "mer kostsamma" preferenser menas alltså att tillfredsställandet av dem väger tungt i moraliska dilemman; tillfredsställandet utesluter det av oproportionerligt mer värdefulla (fler och starkare) preferenser. Det mest extrema slag av dessa kostsamma preferenser är just de som problematiskt nog visats vanliga hos psykopater; onda preferenser (jmf Hares "evil desires"), vars tillfredsställelser alltså av nödvändighet sker på bekostnad av andras preferenser.⁴⁵ Ett talande exempel på en ond preferens är våldtäktsmannens preferens att våldta. Låt oss anta, vilket rimligen inte är fallet, att denna preferens är nästan lika stark som offrets preferens att inte bli våldtaget. Utan att behöva, som vi kan och bör, hänvisa till indirekta konsekvenser (exempelvis att offret och andra fortsättningsvis kommer känna sig hotade, eller att polisinsatsen som lär följa är kostsam för samhället) eller prima facie-principer (exempelvis att respektera autonomi) kan vi underkänna våldtäktens moraliska riktighet. En mer korrekt bild nås dock genom att beräkna de båda preferenserna faktiska styrkor. Det bör menas självklart att skillnaden mellan att vilja våldta och att inte vilja bli

⁴⁵ Hare, *Moral thinking*, s. 26ff.

våldtagen, i styrka är ojämförbart stor. Skillnaden kan förslagsvis göras rättvisa genom att likna det vid skillnaden i styrka mellan en persons båda preferenser att dricka en öl, och att inte bli torterad i ett par timmar. Genom att enbart observera hur kostsamma de är, är det således rimligt att sluta sig till att det är riktigt att bortprioritera tillfredställelsen av onda preferenser.

Redan finns alltså anledning att kränka mänskliga tigrars många onda preferenser. Det finns dock också en vidare anledning att bortprioritera psykopaters preferenser, onda eller icke. Detta eftersom det finns goda skäl att anta att psykopaters preferenser, medelmässigt, är svagare än andras. Detta pekar mot att de har sämre liv, och att vi, enligt principen om lika beaktning, har god anledning att bortprioritera dem.

Har då psykopater sämre liv? Visserligen talar deras nedsatta förmåga att känna ångest för att de vore bättre lottade än andra. Då detta dock verkar ha att göra med samma nedsättning var det gäller att känna rädsla, blir detta samtidigt instrumentellt till olika former av självsabotage, som talar emot ett gott liv. Detsamma gäller oförmågan till empati, vilket vid första anblick bör menas vara en bekvämlighet; att inte själv lida av andras lidande. Denna oförmåga utesluter dock samtidigt förmågan att känna de starka preferenser som endast tillgås de som inte är amoralister; alla moraliska preferenser. Introspektion, åter, visar att vanliga människor ser dessa preferenser (att vara en god människa, att göra gott, etc.) är mycket starka.⁴⁶ Detta kan också illustreras av alla människor som offrat sina liv, utan att förvänta sig någon form av himmelsk belöning; ibland är dessa preferenser starkare än överlevnadspreferensen.

Psykopater är också uteslutna från de andra preferenser, som för vanliga människor utgör de starkaste i livet; kärlek, vänskap, långsiktiga projekt (exempelvis att göra karriär), etc. Dessa är de starka preferenser som hos vanliga människor skänker en känsla av meningsfullhet i livet. Psykopater har därför liknats vid barn som förleds till rackartyg när de tvingas till att se exempelvis en Shakespeare-pjäs. Eftersom de inte är förmögna att förstå pjäsen ser de ingen meningsfullhet i den, och får således ingen glädje utav den. De drivs därför till att bekämpa meningslöshetens tristess genom att tillfredsställa svagare preferenser.⁴⁷ Att detta resonemang stämmer bör menas mycket rimligt, och oförmågan till meningsfullhetsgivande preferenser förklarar gott psykopaters uppvisade ointresse av sådana, samt deras tendenser att jaga efter svagare tillfredsställning. Detta skulle tyda på att psykopater kan leva godtagbara liv, bara inte mycket goda liv. Detta verkar rimligt, men livskvaliteten kan ifrågasättas vidare genom att

⁴⁶ Singer, *Practical ethics*, s. 290.

⁴⁷ *ibid*, s. 290.

hänvisa till hedonismens paradox. Paradoxen påpekar det kontraproduktiva i att jaga njutning för njutningens skull, vilket alltså ska vara dömt att misslyckas.⁴⁸ Där vanliga människors omväg genom meningsfulla aktiviteter kan ge dem njutning, bör här menas att psykopaters låga jakt på njutning gör att de faller i paradoxen. Detta leder till slutsatsen att psykopater, istället för godtagbara liv, endast har tillgång till drägliga liv, bestående av svagare tillfredställelser och kantade med frustration.

Psykopaterna själva tenderar att uppge att de är lyckliga. Vi har dock all anledning att misstro detta; förutom att vi stöds av överstående diskussion, kan vi förklara deras påståenden genom att hänvisa till deras starka tendens att ljuga och deras uppblåsta egon.⁴⁹ Singer för in ett resonemang som också är relevant här; vi har anledning att tro att psykopater är oförmögna att avgöra huruvida de själva, jämfört med vanliga människor, är lyckliga. En patologiskt självisk människa kan inte föreställa sig hur det är att vara osjälvisk och kan således inte förstå hur lyckliga osjälviska människor kan bli av det. Här vänder Singer dock på resonemanget och menar på att psykopaten, som svar, kan hävda att det istället är de vanliga människorna som är oförmögna att jämföra sin förmåga till lycka med psykopatens. Detta, påpekar Singer som psykopatens advokat, eftersom de inte har upplevt njutningen i fullständig ansvarslöshet och själviskhet.⁵⁰ Här bör dock påpekas en relevant skillnad som raserar psykopatens försvar. Psykopaten har inte bara aldrig upplevt osjälviskhet; han är oförmögen att förstå att fenomenet överhuvudtaget är givande för den som förkroppsligar det. Jag vill påstå att jag, i alla fall till en hög grad, om inte fullständigt, kan förstå ansvarslöshet och själviskhet. Jag har, som alla andra vanliga människor, njutit av själviska och ansvarslösa handlingar, om än inte fullständig själviskhet och ansvarslöshet. Jag har dock, något så när, upplevt det tidigare; jag har varit ett barn. Dessutom vill jag hävda att upplevelsen av ansvarslöshet och själviskhet efter barndomens slut också kan simuleras. Detta genom dataspel, där många exempel finns på spel vilka, för denna diskussions skull, är att likställa vid "psykopatsimulatorer". Således hävdar jag att vanliga människors oförståelse för psykopater, respektive psykopaters oförståelse för vanliga människor, inte är jämförbara. Där psykopater inte har någon som helst förståelse har vanliga människor möjligheten till åtminstone en teoretisk förståelse.

För att fortsätta dataspelsexemplet, och återkoppla detta resonemang till diskussionen, vill jag också hänvisa till mina personliga erfarenheter av dataspel. Det tycks mig att det slags spel,

⁴⁸ Singer, *Practical ethics*, s. 292.

⁴⁹ *ibid*, s. 288f.

⁵⁰ *ibid*, s. 289.

dit "psykopatsimulatorerna" räknas, som ärligt inte ger spelaren något annat mål med spelandet än dennes egen stimulans, faller i hedonismens paradox. Meningen med alla spel, till största del, är att underhålla. Det tycks mig dock uppenbart att de spel som istället döljer denna funktion under mål spelaren ges, skänker ofantligt mycket mer glädje. Att spela dessa spel känns meningsfullt, men, för att koppla detta till psykopater, det tycks mig lika uppenbart att psykopater vore oförmögna att se denna distinktion. Psykopaten får inget nöje ur ett långlivat strategispel, av samma anledning som han inte heller får något nöje av det verkliga livets långlivade projekt, han kan inte uppleva dess meningsfullhet.

Det verkar vidare som att psykopater överhuvudtaget endast har svagare, och dessa är också färre, framtida preferenser än vanliga människor. Detta verkar kunna härledas åter till oförmågan till meningsfullhet. Psykopater tenderar att endast leva i, och för, nuet. De framtida planer de har är oftast kortsiktiga (inte meningsfulla; alltså svagare) och dessutom orealistiska.⁵¹ Detta innebär att deras framtida preferenser oftast är svagare och dömda att frustreras. När psykopater vidare besitter långsiktiga och realistiska mål, kan de till en början arbeta målmedvetet och effektivt för att uppnå det, för att sedan sabotera sig själva innan frukten skördats. Exempelvis kan en psykopat målmedvetet mygla och manipulera sin väg till toppen av ett företag (ett långt, krävande, och om det slutfördes, givande projekt), för att snart bli uttråkad och sabotera sin karriär med impulsiva och påfallande handlingar. Tarvas här exempel skulle psykopaten kunna filma sig själv bränna upp högsta chefens bil, för att sedan skicka filmen till densamma. Detta infall till en tillfällig distraktion sker alltså utan tanke på dess kraftiga negativa konsekvenser det otvivelaktigt får på uppfyllandet av psykopatens långsiktiga mål. Oförmågan till känslor av meningsfullhet, bör nu vara tydligt, gör psykopatens liv sämre.

Psykopaters oförmåga att känna meningsfullhet innebär att de inte besitter de flesta av de starkaste preferenser människor kan ha. Då deras skadliga beteende; svaga preferenser, är det som de söker kompensera denna brist med, tyder detta starkt på att de enda mycket starka preferenser psykopater besitter är sådana som att inte lida kraftigt, och att inte dö.

Överlevnadspreferenser, måste påpekas, tycks också vara betydligt svagare hos psykopater än hos vanliga människor. Att psykopaters framtida preferenser är färre och svagare än andras står klart; detta innebär då att överlevnadens instrumentella värde till dessas tillfredsställelse är kraftigt minskad. Den nedsatta förmågan till ångest och rädsla bör menas göra

⁵¹ Singer, *Practical ethics*, s. 290.

överlevnadspreferenser, i sig, svagare hos psykopater. Detta kan motiveras med att introspektion förtäljer att överlevnadspreferensens styrka hos vanliga människor främst härrör från rädslan för döden, att upphöra att existera, samt att de behöver överleva för att tillfredsställa framtida preferenser. Med detta sagt bör dock påpekas att, medan det finns anledning att inte ha samma respekt inför psykopaters liv än andras, kan inte en överlevnadspreferens av något slag helt avskrivas psykopater. Trots deras tendens att ständigt sabotera sina egna liv verkar just överlevnaden sällan höra till de saker psykopater är fullt så oförsiktiga med.

Det tycks dock kunna sägas att psykopater på många sätt lever sina kära liv, för att medvetet uttrycka mig klantigt, mer som intelligenta djur än som människor. Minns att Singer använder termen "personer", istället för det mångtydiga "människor", för att designera varelser med självmedvetenhet, som medför förmågan att se sig själv som en distinkt entitet, med ett förflutet och en framtid. Singer påpekar också att psykopater (som vi har sett) uppvisar karaktärsdrag och beteenden som tyder på starka brister i denna förmåga.⁵² Det är dock orimligt, i min mening, att påstå att det finns god anledning att förklara psykopater icke-personer. Eftersom avvägningen om *person* eller *blott medveten varelse* sker på en gråskala, är det istället rimligt att dra slutsatsen att psykopater bara är något lägre ner på skalan, och alltså ändå faktiskt är personer. Situationen kan fruktsamt liknas vid att lågstadiebarn, fria från hjärnskador och dylikt, klart är lägre på skalan än vanliga vuxna människor, men ändå utgör obestridliga fall av personer.

Vi har således god anledning att förklara det psykopatiska livet sämre än de liv vanliga människor brukar leva. Psykopater spenderar sina liv jagandes efter enkla nöjen vilka, eftersom de utgör svaga preferenser och ofta sker på andras bekostnad, vi ofta har anledning att neka dem.

3.2 KOLLEKTIV HANTERING

Kartläggningen av psykopatiska mänskliga tigrar har tydligt visat att de är mycket farliga för sin omgivning. Vi kan därför med förtroende utesluta att en passiv förhållning, att låta dem fortsätta sina liv i frihet och förmodligen orsaka stor skada, till dem är etiskt försvarbar. Hanteringen av dem måste så klart, vara mildast möjlig, och kränka så få och svaga preferenser som möjligt hos de psykopatiska mänskliga tigrarna. De metoder som kan användas för att, bokstavligen, oskadliggöra dem är dock så handgripliga att de kommer

⁵² Singer, *Practical ethics*, s. 290.

innebära bortprioritering av deras preferenser. På grund av detta är det av stor vikt att avgöra den etiska riktigheten i en kollektiv hantering; att behandla varje individ, även de som inte gjort sig skyldiga till några brott, efter gruppens farlighet. Är en sådan kollektiv hantering att likställa med exempelvis rasistisk diskriminering eller förföljelser specifika folkgrupper, och i sådana fall, är den etiskt försvarbar?

Kan en sådan kollektiv hantering liknas vid en häxjakt? Denna liknelse verkar vid första anblick påpeka någonting fundamentalt förkastligt i förföljelser; kollektiv hantering, av mänskliga tigrar. Om en så bildligt kallad "häxjakt" på mänskliga tigrar skulle inledas, skulle också flera avgörande skillnader från de historiska häxjakterna behöva bedyras, vilka ogiltigförklarar liknelsen. Förföljelserna av påstådda häxor utgör mörka dagar i mänsklighetens historia, men om situationen hade varit annorlunda på ett par avgörande punkter skulle dessa dagar genast ljusna. Pondera att:

1. Häxor faktiskt existerade, besatt mörka krafter och aktivt arbetade för att skada andra i sin omgivning (så att de kvalificerade som *rimligen farliga*).
2. Metoden för att utröna vem som var häxa inte utgjordes av så farsartade taktiker som att lita på vidskepliga, skrämde och hatiska grannar till den åtalade, utan var pålitlig och vetenskapligt utarbetad och styrkt.
3. Dömda häxor inte torterades eller avrättades på fruktansvärda sätt, utan oskadliggjordes på mildast möjliga sätt, inte för att straffa dem utan för att skydda andra från dem.

Vore endast historien annorlunda på dessa punkter skulle väl dessa fruktansvärda förföljelser förvandlas till historiens mest effektiva polisinsatser? Vore det inte rätt av de furstar, medlemmar av prästerskapet, och bönder att oskadliggöra så farliga individer på så milda sätt? Det förkastliga i häxförföljelserna skiljer sig från ett tänkbart liknande oskadliggörande av mänskliga tigrar. Psykopatiska mänskliga tigrar existerar, utpekandet av en individ som sådan är pålitlig, och inga metoder för deras oskadliggörande som är onödigt grymma kan godkännas.

En mycket viktig likhet finns dock mellan de båda fallen. Båda handlar om att behandla individer ur en grupp, inte efter individens handlingar, utan efter de handlingar som generellt utförs av individer inom gruppen. Är det moraliskt försvarbart att särbehandla en mänsklig tiger för denne rimligen är farlig? Får man skjuta ett vilddjur för att de andra vilddjur man

stött på attackerat? Hade våra kontrafaktiska häxjägare gjort rätt i att oskadliggöra en häxa som (ännu?) inte skadat någon, för att alla andra häxor skadar personer i sin omgivning?

Denna utläggning syftar till att påvisa att en kollektiv hantering av mänskliga tigrar inte förutsätter en partikulär etik, där de mänskliga tigrarna inte omfattas som moraliska recipienter. Detta är avgörande eftersom Singers preferensutilitarism, medan den inte kategoriskt kan underkänna kollektiv hantering som sådan, inte godkänner detta om det förutsätter en partikulär etik. En kollektiv hantering hade inneburit en partikulär etik om denna motiverats utan att ta hänsyn till de mänskliga tigrarnas preferenser i det etiska övervägandet. Singers krav på opartiskhet; lika beaktning, innebär inte nödvändigtvis lika behandling. Etiken förblir opartisk förutsatt att alla preferenser räknas in i kalkylen. Tillfredställelsen av mänskliga tigrars preferenser kan riktigt bortprioriteras om de respekterats som alla andra preferenser, och kalkylen visar att deras bortprioritering är preferensmaximerande. En sådan slutsats behöver inte nås genom att exkludera mänskliga tigrar från moralens omfattning. Enligt principen om lika beaktning kan även gruppindelningar, vilka i sig är moraliskt godtyckliga, försvaras i etiska överväganden. Exempelvis kan en hjälporganisation beräkna att Israels blockad av hjälp till Gaza gör att samma resurser istället bör skickas till Sudan; inte för att skillnaden i nationalitet är moralist relevant utan för att indirekta faktorer gör att det är preferensmaximerande att prioritera det sudanska folkets preferenser. Anledningen till att det, generellt, är preferensmaximerande att bortprioritera psykopatiska mänskliga tigrars preferenser är inte, i sig, att de tillhör psykopatiska mänskliga tigrar, utan för att dessa människors preferenser generellt är svagare onda (de tillfredställs på andras bekostnad och är således dyra). Steget från individuell hantering till kollektiv kan försvaras var det gäller psykopatiska mänskliga tigrar eftersom de utgör en grupp vars medlemmar delar de moraliskt relevanta särdragen; farlighet och svagare preferenser. Individuella mänskliga tigrar ska alltså inte särbehandlas för att de tillhör en grupp som är farlig, utan för att varje individuell mänsklig tiger är farlig; för att denna är en mänsklig tiger. Att särbehandla dessa gruppvis är således helt väsensskilt från exempelvis rasistiskt motiverade särbehandlingar, vilka inte vilar på gruppindelning efter relevanta särdrag. Detta följer samma logik som Singers särdragning mellan personer och blott medvetna varelser; där finns relevanta skillnader mellan grupperna som påverkar etiska överväganden. Gruppindelningen är alltså inte godtycklig, som är fallet med rasism, och gruppens särdrag är varje individuell medlems särdrag, vilka är relevanta i etiska beräkningar som påverkar varje individ. En kollektiv hantering av psykopatiska mänskliga tigrar innebär

således inte en grupphantering av godtyckligt grupperade individer, utan en insats som motiveras av en grupps gemensamma moralsikt relevanta särdrag. Dessa särdrag appliceras i varje enskilt fall och i varje fall väger de tungt i den etiska övervägningen, vilket pekar mot att varje enskild individ som är en psykopatisk mänsklig tiger bör oskadliggöras enligt den hantering som ska utrönas riktig. Att hanteringen kan göras kollektiv beror alltså på att den avgörande faktorn i varje etiskt övervägande kring individuell hantering är kollektiv; alla psykopatiska mänskliga tigrar är psykopatiska mänskliga tigrar. Det är dock teoretiskt möjligt att en enskild individs beräkning visar att det vore preferensmaximerande att inte omfatta denne i en hantering. Detta bör dock menas i praktiken otänkbart; de fall där det kan hända är exotiska och fantasifulla, och kan således negligeras. Detta alltså på grund av psykopatiska mänskliga tigrars natur. Det bör dock påpekas att om ett sådant fall skulle inträffa vore det naturligtvis fel att omfatta individen i en kollektiv hantering.

Här bör åter poängteras att preferensutilitarism inte kan kategoriskt underkänna kollektiv hantering; saken beror istället på huruvida en sådan åtgärd är preferensmaximerande. Vi måste därför väga åtgärdens kostnad mot vad samhället kan få ut av den. Kostnaderna här är kränkningar av psykopatiska mänskliga tigrars preferenser, de materiella kostnaderna, samt en eventuell skada i form av korruption av rättssamhället. Det samhället kan få ut av åtgärden är såklart att resten av befolkningen skyddas från de mänskliga tigrarna.

Hur tungt den sistnämnda, positiva sidan av kollektiv hantering väger, beror på hur stor skada den oskadliggjorda gruppen annars skulle orsaka. För att kunna motivera hanteringskostnader måste denna skada vara rimligen stor. Det är orimligt att samhället lägger stora resurser på att förfölja exempelvis folk som pratar i salongen under en bioföreläsning, eftersom dessa endast kränker mycket svaga preferenser. Samma resonemang bör föras var det gäller de som allmänt kan anses vara en börda för samhället. De vars existens innebär en *liten* nettoförlust för samhällets produktivitet, exempelvis gravt förståndshandikappade, aktiemäklare, och förtidspensionärer. Notera här att preferensutilitarismen kan särskilja dessa grupper från mänskliga tigrar, eftersom "solidaritet med svaga", eller dylikt, är en rimlig prima facie-princip att åkalla. Däremot är att låta de aktivt skadliga fortsätta skada inte en sådan princip. Poängen med denna jämförelse är dock att samhällets svaga bör hjälpas delvis för att den kostnad de utgör är liten. Pondera att personer med Downs syndrom, förutom att besitta dess faktiska symptom, också var benägna att grovt misshandla de undersköterskor som tog hand om dem. I detta fall ges samhället, bara genom den ökade kostnaden, ett mycket

större spelrum i vilket det kunde rättfärdigt kränka personernas preferenser. Sådant är fallet med mänskliga tigrar.

Psykopatiska mänskliga tigrars farlighet har redan klargjorts. Denna slutsats kan vidare stödjas av att de flesta psykopater regelbundet gör sig skyldiga till allvarliga brott och att PCL-R pålitligt förutspår våldsam brottslighet och andra asociala handlingar.⁵³ Som redan påpekats utgör psykopater endast 1 % av hela befolkningen, men 10-15 % av brottslingarna. Samtidigt innefattar psykopaters beteendemönster också lagliga handlingar som är skadliga, vilkas utförande kan antas utifrån psykopaters karaktärsdrag.⁵⁴ Det är således rimligt att anta att psykopater inte bara skadar andra allvarligt, utan också att de utför sådana handlingar relativt ofta. Skadan enskilda sådana handlingar medför bör menas vara nog skäl för att bortprioritera psykopaters preferenser. Exempelvis är kostnaden i kränkningen av psykopatens preferenser, som konsekvens av att denna hålls fängslad, rimligen försumbara i relation till kostnaden av endast ett mord av en småbarnsmor. Den fängslade psykopaten irriteras förmodligen av stor leda i sin cell, men detta måste kontrasteras mot en handfull personers splittrade liv.

Att psykopatiska mänskliga tigrar är så farliga väger tungt i frågan om huruvida de bör hanteras kollektivt. Dessutom talar denna faktors styrka för att den åtgärd som i sådana fall ska genomföras, måste vara effektiv i oskadliggörandet och får således möjligen vara tämligen hård mot mänskliga tigrars preferenser. En annan faktor som också stödjer denna slutsats är psykopaters sämre liv, med färre och svagare preferenser; vilket utgör ett moraliskt relevant särdrag. Den faktor som utgörs av kränkningar av psykopaters preferenser blir således mindre viktig, vilket talar för en kollektiv hantering. Det är viktigt att notera att detta inte utgör ett brott mot principen om lika beaktning; psykopaters preferenser utgör en faktor i beräkningar, men eftersom de är mindre ges de mindre vikt.

De materiella kostnaderna för en kollektiv hantering måste också utgöra en faktor i beräkningen. Att exempelvis fängsla 1 % av befolkningen är en dyr affär för samhället. Det vore förstås billigare att avliva dem, men detta är ett alternativ som, för stunden, utesluts. Dessutom behöver ju en fängelsekund inte nödvändigtvis utgöra en helt improduktiv del av samhället; då det går att arbeta samtidigt som ett fängelsestraff avtjänas. Dessa kostnader måste dock, även om psykopatiska mänskliga tigrar skulle utgöra en fullständigt improduktiv

⁵³ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 101.

⁵⁴ *ibid*, s. 104.

del av fängelsebefolkningen, vägas mot det skydd åtgärden ger. Såsom i jämförelsen med kostnaden av kränkningen av de psykopatiska mänskliga tigrarnas preferenser måste här slutsatsen vara att de materiella kostnaderna är försumbara. Att exempelvis frigöra en mördare, som rimligen kommer mörda igen, därför att dennes fängelsevistelse innebar för höga kostnader, är etiskt riktigt endast om dessa kostnader är ofantliga.

Den faktor som starkast talar emot en kollektiv hanterings riktighet är dess eventuella korruption av rättssamhället. Mänskliga tigrar är människor, och alla människor har rättigheter. Medan preferensutilitarismen ser att inga rättigheter, eller preferenser, är okränkbara, förblir faktorn stor. Dessutom utgör prima facie-principen om respekt för autonomi, vid första anblick, ett hinder. Här bör dock upprepas att prima facie-principer underkastas preferensmaximering. Den fråga som här diskuteras är allt för viktig för att så enkelt besvaras som med en sådan hänvisning. Det är nödvändigt att beräkna vad som är preferensmaximerande, och mycket talar för en kollektiv hantering, och principen utgör inte i sig ett värde i kalkylen. En åtgärd som innebär en "bestraffning" av dem som inte fällts för något brott är dock ett kontroversiellt förslag, vilket är problematiskt för rättssamhället. Det finns dock fall av andra grupper, där de utan kontrovers särbehandlats med hänvisning till att faran för allmänheten är så stor att skyddet som krävs väger tyngre än gruppmedlemmarnas rättigheter. En människa, eller en hel grupp, som är tillräckligt farlig kan således berövas sina rättigheter och få sina preferenser kränkta. Detta är både riktigt enligt preferensutilitarismen och hör till samhällelig praxis. Medan en dömd brottslings frihetsberövande kan motiveras genom rättsamhället, utan att hänvisa till motivet att skydda allmänheten, gäller inte detsamma för psykopatiska mänskliga tigrar som inte hanteras på order av en domstol. Det stämmer dock också var det gäller misstänkta brottslingar som inte dömts, psyksjuka, farliga smittobärare, narkomaner, och andra tvångsvårdade, vilka inte bara berövas sina rättigheter utan att ha fällts för några brott, utan i vissa av fallen också trots att de inte aktivt sökt skada någon. Således finns ingen egentlig skillnad mellan mänskliga tigrar och dessa andra grupper, vare sig var det gäller samhällets hantering eller den preferensutilitaristiska utvärderingen av dess riktighet. Frågan avgörs av hur allvarlig skada som måste förhindras.

Huruvida kollektiv hantering av mänskliga tigrar så kan orsaka någon relevant skada på rättssamhället avgörs av huruvida utvärderingen av psykopater är rättssäker, och hur pass mild en tillräckligt effektiv metod för att oskadliggöra dem kan vara. Det har redan framgått att PCL-R är en mycket pålitlig metod för att klassificera psykopater. Hade en säker metod saknats kunde problematiken jämföras med den problematik demokratin skulle stått inför om

det saknades möjlighet att säkert avgöra vem som var röstberättigad. Båda fallen verkar också följa en logik; att det är försvarbart att hantera grupper kollektivt. Rimligen utesluts omyndiga ur omröstningar för att det finns osäkerhet kring deras förmågor att göra de rationella avvägningar som krävs för att självständigt delta i det demokratiska systemet. Det vore rimligen bättre för demokratin om det fanns en vetenskaplig och säker metod (som inte kunde användas för politisk korruption), med vilken det kunde avgöras vem som besitter de förmågor som krävs. Var det gäller psykopatiska mänskliga tigrar finns alltså denna metod i form av PCL-R.

För att PCL-R ska kunna säkerställas som rättsäkert krävs dock kriterier för dess användande; de får endast utföras av psykiatriker som bevisligen kan utföra dem med förtrogenhet och säkerhet. Utförs testet således säkert finns ingen anledning för vanliga människor att oroa sig över att felaktigt klassificeras som psykopater. Vidare föreslås inte här att en kollektiv hantering ska utföras av några andra än myndigheter. Hade ansvaret lämnats till exempelvis ett medborgargarde skulle rädslan för missbruk och korruption vara alltför giltig. Där myndigheterna har ansvaret är denna rädsla dock, bör menas, inte lika befogad. Rimligen är missbruk av makt alltid en relevant faktor, men, som vid övriga faktorer, är skadan som ska förhindras så allvarlig att hotet om korruption inte kan mäta sig med den. Kvarstår tvivel kring huruvida staten ges för mycket makt genom rätten att kollektivt hantera psykopatiska mänskliga tigrar, bör påpekas att staten redan besitter maktmedel vilka, om de missbrukas, är långt farligare än denna befogenhet. Det finns ingen anledning att misstänka myndigheternas maktmissbruk i just detta fall; myndigheter som ansvarar för att institutionalisera psyksjuka åtnjuter exempelvis tillit. Polisens våldsmonopol, som självt kan motiveras, innebär en långt större fara om det missbrukas. Detta är dock orimligt eftersom där finns apparater för att motverka korruption, och sådana apparater bör rimligen kunna tillämpas även var det gäller hanteringen av mänskliga tigrar.

PCL-R:s pålitlighet är vidare en relevant fråga på grund av att detta avgör dels hur rättssäker en särbehandling av psykopater kan menas, och dels hur effektivt det kan säkerställa psykopati hos individer. Det har redan påpekats att PCL-R är mycket pålitligt. Kritik kring dess osäkerhet påpekar dock att dess höga tillförlitlighet mellan utredare (inter-rater reliability), påvisad inom forskning, inte nödvändigtvis säkrar pålitligheten från utredares partiskhet (rater bias) när det används i rättsfall och dylikt. Medan dessa problem kan minimeras av korrekt användning av PCL-R kvarstår potentiella mätfel vilket tillåter mindre osäkerheter i testernas resultat. Dessa osäkerheter handlar dock på sin höjd om ett par poäng

på den skala som sätter gränsen för psykopati på 30 poäng.⁵⁵ Denna gräns, bör också påpekas, är tämligen konservativ i testets tillämpade användning där det handlar om att förutse antisociala handlingar; vissa undersökningar har istället dragit gränsen för psykopati vid 25 poäng.⁵⁶ Det är således orimligt att ett korrekt genomfört test felaktigt kan påvisa att en vanlig person är psykopat; felmarginalen tillåter endast att personer med mycket kraftiga psykopatiska tendenser utgör falskt positiva resultat. Medan dessa personer inte kvalificerar som psykopater är det ytterst orimligt att de inte kvalificerar som mänskliga tigrar. På grund av detta är den enda relevanta skillnaden mellan dessa personer och psykopater, var det gäller denna diskussion, att psykopater garanterat besitter de typsikt psykopatiska moraliskt relevanta särdragen vilka påverkar dem som moraliska recipienter. Exempelvis kan en person som felaktigt klassificerats som psykopat, när dennas resultat istället borde ha visat 28 poäng, ha en större tillgång till framtida preferenser, jämfört med psykopater, men samtidigt vara rimligen farlig som psykopater. Det innebär alltså att, medan dessa personers oskadliggörande kan motiveras som hos psykopater, kan deras preferenser komma att kränkas i större utsträckning än psykopaters, om de felaktigt klassificeras som sådana och således utsätts för en kollektiv hantering. Således utgör PCL-R:s felmarginal en osäkerhet vilken ökar en kollektiv hanterings skada på rättssamhället och minskar dess effektivitet i att oskadliggöra mänskliga tigrar. Eftersom denna osäkerhet dock är mycket liten och dess konsekvenser är ytterst begränsade utgör dock dessa problem mycket små faktorer i denna diskussions kostnadsberäkning för en kollektiv hantering.

Genom att väga diskuterade kostnader mot allmänhetens beskydd bör slutsatsen dras att psykopatiska mänskliga tigrar bör utsättas för en kollektiv hantering. Dock måste påpekas att kostnaderna tillsammans utgör en faktor av sådan vikt att denna hanterings brutalitet måste hållas inom rimliga, minsta möjliga, gränser.

⁵⁵ Hare & Neumann, "Psychopathy: assesment and forensic implications", s. 96.

⁵⁶ *ibid*, s. 95.

4. AVSLUTNING

4.1 ETISKT RIKTIG HANTERING

Det har framgått att en kollektiv hantering av mänskliga tigrar är etiskt riktig. Detta förutsatt att denna hantering är effektiv i oskadliggörandet och samtidigt kränker så få och svaga preferenser som möjligt, och att värdet av dessa preferenser inte är tillräckligt högt för att hanteringen i stort inte längre ska förbli preferensmaximerande. I 3.1 användes främst fångsling som exempel, vilket har visat att någon variation på ett sådant frihetsberövande är tillräckligt mildt och ändå effektivt. Andra metoder kommer dock också att föreslås och diskuteras här. Det har dock redan framgått att det inte är ett rimligt alternativ att låta mänskliga tigrar hållas oantastade; det är de helt enkelt för destruktiva för. Det har också framgått att ingen effektiv rehabilitering finns; i väntan på att *A Clockwork Orange* blir verklighet måste andra metoder brukas. Kriminalvården är inte heller effektiv, som framgått. Före den psykopatiska mänskliga tigern dömts, och efter denna avtjänat sitt straff, är perioder då han förblir farlig men inte längre omfattas i kriminalvården.⁵⁷ Psykopater är också duktiga på att manipulera sig ur fängelsestraff.⁵⁸ Dessa anledningar påvisar att metoder utanför de som används mot vanliga människor krävs. Nedan ges därför ett par förslag på hanteringsmetoder, vilka sedan diskuteras för att avgöra vilken som är preferensmaximerande. För samtliga alternativ kommer att antas att psykopatikklassificeringar sker genom PCL-R, vilka genomförs på samtliga personer som begår våldsbrott eller på annat sätt uppvisar antisocialt beteende eller karaktärsdrag som tydligt tyder på psykopati.

- Avlivning
- Övervakning
- Institutionalisering

Avlivning är av förståeliga skäl det mest uppseendeväckande och kontroversiella av alternativen. Låga materiella kostnader är det som egentligen talar för det; ett nackskott är billigare än en fängelsevistelse. Detta förutsätter dock att de mänskliga tigrarna inte kan göras produktiva i samband med någon hantering. Ytterligare ett argument bör dock diskuteras. Preferensutilitaristiskt härstammar allvarligheten i dödande av personer ur att döden innebär kränkningen av alla framtida preferenser, inklusive preferensen att fortsätta leva. Därför är mord moraliskt jämförbart med att metodiskt sabotera en persons liv, så att alla preferenser

⁵⁷ Matravers, "Policies, law, and psychopathy: a critical stance from political philosophy", s. 65.

⁵⁸ Singer, *Practical ethics*, s. 289.

kränks på det sättet. Skillnaden mellan de båda är att i första alternativet kränks också överlevnadspreferenser, medan det andra alternativet istället medför att personen tvingas leva med sin frustration. Förutsatt att frustrationen är värre än kränkningen av överlevnadspreferensen innebär detta att det är en mildare form av hantering att avliva mänskliga tigrar än att frihetsberöva dem.

Det finns dock allvarliga problem med detta resonemang. Det har tidigare framgått att det finns skäl att tro att överlevnadspreferensen är långt mindre försvagad hos psykopater än andra preferenser. Dessutom, eftersom den alternativa frihetsberövningen ska vara så mild som möjligt, ska inte detta resultera i ett liv med enbart frustration. Exempelvis en fängelsevistelse bör för psykopater innehålla andra distraktioner än att jämra sig över att man inte är fri att misshandla folk. Således är det rimligt att anta att avlivning faktiskt är det grymmaste alternativet, och således tyngs det ner mest av faktorn som kräver att de mänskliga tigrarnas preferenser vägs in. Den andra tunga faktorn (se 3.2) mot en kollektiv hantering; att det hotar att korrumpiera rättssamhället, påverkar också mest i detta alternativ. Pondera att systemet faktiskt skulle missbrukas, det är då rimligen mer allvarligt om de utsatta avrättades än om de övervakades.

Eftersom det således finns god anledning att förkasta avlivning som alternativ föreslås här istället övervakning. Övervakning är det mildaste alternativet, eftersom det behandlar de mänskliga tigrarna mer som vanliga människor. De materiella kostnaderna involverade är förmodligen höga, men kan kompenseras för om det antas att de mänskliga tigrarna, förutom sitt skadliga beteende, är produktiva individer. De mänskliga tigrar som sedan handlar på ett brottsligt eller annars skadligt sätt kommer då institutionaliseras. Problematiken i detta alternativ är dock densamma som gör att psykopater inte effektivt omfattas av kriminalvården; de återfaller i brott, de bryter villkorlig frigivning etc. Det avskräcker, eller på annat sätt förhindrar, inte psykopatiska mänskliga tigrar att begå brott. Ingen forskning existerar för att varken stödja eller ifrågasätta huruvida övervakning effektivt förhindrar återfallsbrottslighet, men det bör menas rimligt att anta att övervakning är ineffektivt.⁵⁹ Således underkänns övervakning som alternativ, eftersom det inte är effektivt för att oskadliggöra mänskliga tigrar. Detta då det förutsätter en rimlighet i att ge dem en chans att bete sig som vanliga, "hederliga" människor, vilket har framgått ur deras natur som ytterst orimligt. Det är orimligt att ge dem denna chans därför att deras själva farlighet ligger i att de

⁵⁹ Ogloff & Wood, "The treatment of psychopathy: clinical nihilism or steps in the right direction?", s. 171.

inte kommer ta chansen. Detta för att, som framgått, de inte som vanliga människor kontrollerar sig efter hot om bestraffning eller andra konsekvenser. Att ge dem en denna chans är således att likna vid att ge dem ett sista tillfälle till att skada innan de hanteras effektivt.

Således riktas diskussionen istället till institutionalisering, och fortsätter där detta alternativ föreslår att mänskliga tigrar inte ska behandlas som vanliga människor utan som intelligenta tigrar. En tiger kan inte avskräckas våldsamt genom att hota den med inspärning; detsamma gäller mänskliga tigrar. Således är det enda alternativet att börja med buren innan våldsamt ägt rum. Institutionalisering syftar alltså till att frihetsberöva psykopatiska mänskliga tigrar, och isolera dem på speciella anstalter som kan liknas vid fängelser eller mentalsjukhus. Det har också redan påpekats att frihetsberövning för att skydda andra är oproblematiske i dessa fall. En person som bedöms farlig på grund av sin psykiska sjukdom släpps inte ut innan han kunnat botas. Samtidigt måste han behandlas på mildast möjliga sätt. Detsamma gäller, som påpekat, även den kollektiva hanteringen av mänskliga tigrar. Institutionalisering är alltså det bästa alternativet för att isolera, och således skydda andra från, mänskliga tigrar samtidigt som deras preferenser, så långt det finns resurser och kompetens, kränks så lite som möjligt. Institutionalisering är alltså den, samtidigt om effektiva, mildaste hanteringsmetoden. Dessutom, som påpekats, är hotet om korrupion av mindre vikt här än var det gäller avlivning. Det som talar emot att institutionalisera är dess troligen mycket höga materiella kostnad, men detta utgör en mer obetydlig faktor.

4.2 SLUTSATSER OCH VIDARE FORSKNING

Slutsatsen är att psykopatiska mänskliga tigrar bör institutionaliseras. Det har framgått att dessa är rimligen farliga amoralister, och att vissa av deras typiska karaktärsdrag både gör dem farliga och utesluter att de kan omhändertas av kriminalvården. Det har vidare framgått att psykopatiska mänskliga tigrar är tillräckligt farliga för att motivera en kollektiv hantering. Institutionalisering har bedömts vara det preferensmaximerande alternativet på metoder för hantering. Detta motiveras främst av att den utgör ensam metod som både är effektiv i sitt oskadliggörande och är rimligt mild. Denna mildhet är avgörande i denna fråga, som i exempelvis kriminalvården, eftersom mänskliga tigrars farlighet inte utesluter dem från att omfattas av moraliska beräkningar. Därför måste även deras preferenser respekteras, vilket genomförs bäst, samtidigt som de oskadliggörs, genom institutionalisering.

Eftersom detta arbete intresserat sig för mänskliga tigrar, men fokuserat på specifikt psykopatiska mänskliga tigrar, torde det vara fruktsamt att fokusera vidare forskning på andra problemgrupper vilka möjligen kan klassificeras som mänskliga tigrar. Då psykopati delar de relevanta antisociala aspekterna med antisocial personlighetsstörning är det rimligt att personer med denna störning är goda kandidater. Dessutom bör personer som, medan de inte klassificerats som psykopater, besitter psykopatiska tendenser i olika konstellationer undersökas. Detta bör exempelvis kunna påvisa huruvida det finns någon relevant skillnad mellan psykopater och personer med psykopatiska tendenser, som ändå saknar något karaktärsdrag som hos psykopater visats kraftigt öka farligheten. Vidare forskning kring hur den enskildes, till skillnad från samhällets, moraliska övervägningar gentemot mänskliga tigrar påverkas av dessas moraliskt relevanta säregenskaper.

5. REFERENSFÖRTECKNING

Brink, David (1999) "Emotivism" i Robert Audi m.fl. (red.) *Cambridge Dictionary of Philosophy*, andra upplagan, s. 260. New York: Cambridge University Press.

Hare, Robert (2012) *Focus on Psychopathy*. (2013-11-09). <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/july-2012/focus-on-psychopathy>

Hare, Robert & Neumann, Craig (2010) "Psychopathy: assesment and forensic implications" i Luca Malatesi & John McMillan(red.) *Responsibility and Psychopathy. Interfacing Law, Psychiatry, and Philosophy*, s. 93-123. New York: Oxford University Press.

Hare, Richard Mervyn (1984) *Moral thinking*. New York: Oxford University Press.

Maibom, Heidi (2010) "Rationalism, emotivism, and the psychopath" i Luca Malatesi & John McMillan(red.) *Responsibility and Psychopathy. Interfacing Law, Psychiatry, and Philosophy*, s. 227-241. New York: Oxford University Press.

Malatesi, Luca & McMillan, John (2010) "Defending PCL-R" i Luca Malatesi & John McMillan(red.) *Responsibility and Psychopathy. Interfacing Law, Psychiatry, and Philosophy*, s. 79-91. New York: Oxford University Press.

Matravers, Matt (2010) "Policies, law, and psychopathy: a critical stance from political philosophy" i Luca Malatesi & John McMillan(red.) *Responsibility and Psychopathy. Interfacing Law, Psychiatry, and Philosophy*, s. 63-75. New York: Oxford University Press.

Ogloff, James & Wood, Melissa (2010) "The treatment of psychopathy: clinical nihilism or steps in the right direction?" i Luca Malatesi & John McMillan(red.) *Responsibility and Psychopathy. Interfacing Law, Psychiatry, and Philosophy*, s. 155-181. New York: Oxford University Press.

Singer, Peter (2011) *Practical ethics*, tredje upplagan. New York: Cambridge University Press.

Slater, Timothy & Pozzato, Lydia (2012) *Focus on Psychopathy*. (2013-11-09). <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/july-2012/focus-on-psychopathy>